בס"ד

דברי הרב

פרשת וירא תשפ"ז

מפי הרה"ג רבי ארי פארקאש שליט"א
רב דקהל נועם השם

דברי תורה מליל שבת קודש, שבת ביום וסעודה שלישית
נערכו מתוך הדברים שנמסרו מפי השומע

ליל שבת קודש

בענין "גדולה הכנסת אורחין מהקבלת פני שכינה", והמצוה כהרחבת הדביקות

כתיב (בראשית יח, א): "וירא אליו ה' באלני ממרא והוא ישב פתח האהל כחם היום", ופירש רש"י שיום שלישי למילתו היה, ובא הקב"ה "לבקר את החולה". ובתוך גילוי השכינה, "וישא עיניו וירא והנה שלשה אנשים נצבים עליו, וירא וירץ לקראתם מפתח האהל" (שם, ב), ויאמר (שם, ג): "אדני אם נא מצאתי חן בעיניך אל נא תעבר מעל עבדך".

ושני פירושים הביא רש"י בתיבת "אדני". האחד, "לגדול שבהם אמר", כלומר שדיבר אל הגדול שבשלשת המלאכים שנראו לו כדמות אנשים, וביקש ממנו שלא יעבור עד שיסעדו אצלו, וכיון שלא יעבור הוא יעמדו חבריו עמו. והשני, "קודש הוא, והיה אומר להקב"ה להמתין לו עד שירוץ ויכניס את האורחים".

ומכאן למדו חז"ל (שבת קכז, א): "גדולה הכנסת אורחין מהקבלת פני שכינה".

והעיר הרב, שלכאורה יש בדבר תמיהה גדולה, ונראה כהיפך הסברא, ועד כדי שיש בו מעין חוצפה. הנה יושב אברהם אבינו ומתדבק בשכינה, ומפסיק מדביקותו כדי לטפל בשלשה עוברי דרכים, שנראו כאנשים פשוטים המהלכים בדרך. היאך יאמר אדם לקב"ה "המתן לי"?

וביאר הרב שאין כאן לא חוצפה ולא היפך הסברא כלל, והמשיל לכך משל. אדם פוגש את רעהו ומקבל את פניו בסבר פנים יפות: "שלום עליכם, מה שלומך?", ומיד מחבקו בחיבוק גדול. וכי החיבוק מפסיק את קבלת הפנים? אדרבה, הוא מגדילה ומרחיבה.

וכן הוא כלפי הקב"ה. יש דביקות אחת בעמידה לפני השכינה, ויש דביקות אחרת בהידמות אליו יתברך, ללכת בדרכיו, במדת רחמיו ובגמילות חסדיו. וזה מה שעשה אברהם אבינו. לא אמר כביכול "המתן לי מעט ואשוב", אלא כך אמר: עד עתה היתה בינינו מין דביקות אחת, ועתה נזדמנה לי ההזדמנות להרחיב דביקות זו, בהיותי דומה לך ובעשותי את מצוותיך.

וכך עלינו להתבונן בכל מצוה ומצוה. אין אנו מפסיקים מן הדביקות בה' כדי לקיים מצוה, אלא המצוה עצמה היא המשך הדביקות והעמקתה, שבה אנו מראים לפני הקב"ה שחפצים אנו להיות דומים לו. ובשעה שאנו עושים מצוה, תהא מגמתנו שבמעשה זה עצמו אנו מגדילים ומחזקים את דביקותנו בהקב"ה.

והוסיף הרב שמשנה מפורשת היא (אבות ד, יז): "יפה שעה אחת בתשובה ומעשים טובים בעולם הזה מכל חיי העולם הבא". דביקות העולם הבא נפלאה היא, קרבת אלקים שאין לשער; ואף על פי כן, שעה אחת של תשובה ומעשים טובים בעולם הזה גדולה הימנה. המצוה הנעשית כאן, בעולם הזה, היא דביקות גדולה יותר בהקב"ה.

וזהו לימוד אברהם אבינו בפתח אהלו. בשעה שרץ לקראת האורחים לא עזב את השכינה, אלא אדרבה, דבק בה ביתר שאת. וכן בכל מצוה שאנו עושים: אין היא הפסק לקרבתנו לה', אלא שלמותה של הקרבה.

שבת קודש ביום

בענין "אל תביט אחריך", ושיתחזק אדם מחבירו ולא ישווה עצמו אליו

כשהוציאו המלאכים את לוט וביתו מסדום קודם הפיכתה, ציוו אותו (בראשית יט, יז): "המלט על נפשך אל תביט אחריך". ואשת לוט הביטה לאחוריה, "ותבט אשתו מאחריו ותהי נציב מלח" (שם, כו). ולא נכנס הרב לבאר מדוע נעשתה דווקא נציב מלח, שזה ענין לזמן אחר; אלא עמד על עצם הציווי: "אל תביט אחריך".

ובכל לילה אנו מבקשים בתפלת "השכיבנו": "והסר שטן מלפנינו ומאחרינו". הרי שיש שטן העומד גם מאחורי האדם. וביאר הרב שבעבודת ה' צריך האדם לרכז את כל כוחותיו במה שלפניו, ולא להביט סביבו על בני אדם אחרים.

ואף שאין הרב רגיל להביא מספר ליקוטי מוהר"ן, הפעם הביא ממנו. אברהם אבינו בעל שאיפות נשגבות היה, ושאף להביא את העולם כולו לעבודת ה'; וכשהבטיחו הקב"ה עושר ושם גדול, קיבל עליו את השליחות על כל אלה. ומה היה סוד עבודתו? קרא הרב את ההשמטה הנודעת "אחד היה אברהם", וזה לשון רבי נחמן:

> "אחד היה אברהם". שאברהם עבד ה' רק על ידי שהיה אחד, שחשב בדעתו שהוא רק יחידי בעולם, ולא הסתכל כלל על בני העולם, שסרים מאחרי ה' ומונעים אותו, ולא על אביו ושאר המונעים, רק כאילו הוא אחד בעולם, וזהו: "אחד היה אברהם". וכן כל הרוצה לכנוס בעבודת ה', אי אפשר לו לכנוס כי אם על ידי בחינת שיחשוב שאין בעולם כי אם הוא לבדו יחידי בעולם, ולא יסתכל על שום אדם המונעו, כגון: אביו ואימו או חותנו ואישתו ובניו וכיוצא, או המניעות שיש משאר בני העולם, המלעיגים ומסיתים ומונעים מעבודתו יתברך. וצריך שלא יחוש ויסתכל עליהם כלל, רק יהיה בבחינת: "אחד היה אברהם" כאילו הוא יחיד בעולם כנ"ל (ליקוטי מוהר"ן, השמטה שלפני תנינא).

וביאר הרב שאין הכוונה שלא יחוש אדם לאביו ולאמו. אלא הכוונה שכל מה שאדם עושה בחייו יהא שלו, ויעשנו משום שהוא עצמו הדוחף והמניע. ודאי רשאי אדם לשאוב חיזוק מאחרים, הן ברוחניות הן בגשמיות: מגבור, מעשיר, ממי שלומד היטב. חיזוק כן, השוואה לא.

וסיפר הרב מעשה בבחור שעזב את הישיבה לרגל נישואיו. בצאתו הפך פניו להביט לאחוריו, ועמדו כל בני הישיבה על רגליהם ומחאו לו כפיים. הוא היה בין בוני המקום, והיה לו במה להביט לאחור. אבל ללוט לא היה שום טעם להביט לאחוריו אל סדום. צריך אדם לזכות בזכות להביט לאחור, אל מה שהוא עוזב, אל מה שבנה.

ואמר הרב, שהרוצה לגדול אינו יכול לשים עיניו באחרים. אם ישים עיניו באחרים יאבד את עצמו, וירדוף תמיד להשיג את חבירו ואת אשר לו, ושוב לא יראה את הברכה שיש בחייו שלו. וזו טעות גדולה אף בעבודת ה'. אל תביט במה שיש לחבירך. חבירך לומד יפה? אף אתה לומד. עשה את המוטל עליך, והתחזק ממנו; אבל אל יהא הדבר השוואה ומרוץ להשיג את חבירך, שאם כן נאבד את מגמתנו ונשכח את כל הדברים הנפלאים שיש בחיינו.

והביא הרב את דברי הגמרא בענין בלעם, שהלך ליטול שכר עשרים וארבעה אלף שהפיל מישראל, ונהרג בעצמו. ועל כך אמרו שם (סנהדרין קו, א): "היינו דאמרי אינשי: גמלא אזלא למיבעי קרני, אודני דהוו ליה גזיזן מיניה", כלומר הגמל הלך לבקש קרנים, ואף האזנים שהיו לו נחתכו ממנו. כך הוא כשאנו מבקשים להיות מישהו אחר, כשאנו משווים עצמנו לזולתנו: מתפעלים אנו מקרניו היפות, וסופנו שאנו מאבדים את אזנינו, ושוכחים את הברכה שכבר בידינו.

רואה אתה אדם שיש לו בית גדול? אל תבקש לבנות בית גדול משום שלחבירך יש בית גדול. יש לך טעמים משלך לבנות בית גדול? מה טוב. יש לך טעמים משלך לבנות עסק גדול? מה טוב. אבל אל תעשה זאת כדי להשוות עצמך לאחרים, שאם כן תאבד את הראייה של כל הטוב שכבר יש לך.

וסיפר הרב על אדם שהוא מכירו, שהיו לו דברים טובים הרבה בחייו. אמר לו פעם אחד ממכריו: "הלוואי והיה לי מה שיש לך". השיב לו: "אם רצונך במה שיש לי, עליך לקבל את הכל יחד; ואינני סבור שאתה רוצה בכל". כשאנו מביטים על אחרים אין אנו רואים אלא מקצת. ואף אם נדמה לנו שאנו יודעים את הכל, אסור להביט על אחרים כדי להשוות. בהשוואה טמונה הסכנה. הבט, התחזק, היה מחוזק ממה שאתה רואה, ועשה את שלך בכוחות עצמך ומטעמיך שלך.

ובזה, סיים הרב, זוכים לדבר נפלא. כאשר שם אדם לבו לדרכו שלו ואינו מביט לאחוריו, הריהו רואה את היופי ואת הברכה שבחייו, ויכול לשמוח באמת בשמחת חבירו שזכה אף הוא לברכתו.

סעודה שלישית

בענין "וישב אברהם אל נעריו", ובין אדם נעלה לאדם גדול

בלכתו אל העקידה לקח אברהם עמו "את שני נעריו", ופירש רש"י (בראשית כב, ג): "ישמעאל ואליעזר". וכשהגיעו אל ההר הניחם ואמר להם (שם, ה): "שבו לכם פה עם החמור ואני והנער נלכה עד כה", והאב והבן עלו לבדם, "וילכו שניהם יחדו" (שם, ו). ולאחר העקידה כתיב (שם, יט): "וישב אברהם אל נעריו ויקמו וילכו יחדו אל באר שבע".

כל המעשה הזה אירע בהר המוריה. העקידה היתה המאורע הגדול ביותר לכלל ישראל, והרגע הנשגב ביותר בחייו של אברהם אבינו. זה היה הנסיון האחרון והגדול שבעשרה נסיונות שנתנסה בהם (אבות ה, ג), ועמד בו, מוכן להעלות את בנו לעולה.

והנה כתיב "וישב" בלשון יחיד, ולא "וישובו". בעלייה נאמר "וילכו שניהם יחדו", ובחזרה אין מוזכר אלא אברהם לבדו. וכבר עמדו על כך חז"ל: "ויצחק היכן הוא?", ואמרו ששלחו אצל שם ללמוד ממנו תורה (בראשית רבה נו, יא); ובתרגום יונתן שם מבואר שהיה יצחק בבית מדרשו של שם שלש שנים. אברהם לבדו ירד.

אבל מה רבותא יש ב"וישב אברהם אל נעריו"? ולמה הדגישה התורה שחזר אל נעריו? וביאר הרב, שאברהם אבינו שב מן החוויה הקדושה והנעלית ביותר שאפשר לשער, ואף על פי כן יכול היה לשוב אל נעריו: לרדת אל מדרגתם של ישמעאל ואליעזר, להיות עמהם שוב, ולהמשיך הלאה בדרך החיים.

והזכיר הרב את דברי הספר קדושת לוי שנלמדו בשבת בבוקר (קדושת לוי, ליקוטים, שייך לפרשת וירא), שיש בעלי תשובה שהם "קדושי עליון", אשר בכל יום מאיר להם אור חדש, ומתוך האור של היום רואים הם שיום אתמול לא היה בשלמות, "לכן בכל יום הוא עושה תשובה על יום אתמול". אדם גדל בכל יום. היום הוא אדם אחר, גדול יותר, ולכן מתחרט הוא על דברים של אתמול שלפי מדרגתו של היום לא היו כראוי. בכל יום נעשים אנו בריה חדשה.

ומכל שכן אברהם אבינו לאחר העקידה. זה עתה היה מוכן למסור את נפש בנו, ועמד בנסיון, והרי הוא אדם אחר לגמרי. ואף על פי כן, "וישב אברהם אל נעריו". חזר אליהם.

והשווה הרב ענין זה לאהרן הכהן. כשציוה הקב"ה על הדלקת המנורה, כתיב (במדבר ח, ג): "ויעש כן אהרן". וכי יעלה על הדעת שלא עשה? ופירש רש"י: "להגיד שבחו של אהרן שלא שינה". ויש לפרש שלא שינה ממה שנצטווה; ויש לפרש שלא שינה את עצמו. מיד לאחר החוויה הנעלית ההיא, ולאחר המצוה הנפלאה של הדלקת המנורה, חזר וירד והמשיך בדרכו כמקודם, לעשות שלום בין איש לאשתו, בין אדם לחבירו ובין שותף לשותפו. יכול היה להשפיל עצמו מאותו גובה ולהתייחס אל בני אדם במקום שבו הם עומדים. ונשאר כמאמר המשנה (אבות א, יב): "אוהב שלום ורודף שלום, אוהב את הבריות ומקרבן לתורה".

ואמר הרב שיש הבדל בין אדם נעלה לאדם גדול. אדם נעלה נמצא במרומים, ושם הוא נשאר. אדם גדול יכול לעמוד במרומי הגובה, ועם זאת להיות כאן למטה עם האנשים שהוא מטפל בהם. ויש ענין של "נשמה כללית", נשמה הכוללת בתוכה כל מיני בני אדם. וזהו אדם גדול: מי שיכול לכלול כל מיני בני אדם.

וזהו, אמר הרב, ענין אהלו של אברהם אבינו שהיה פתוח לארבע רוחות, כמו שכתב הברטנורא (אבות א, ה): "כביתו של אברהם אבינו עליו השלום שהיה פתוח לארבע רוחות העולם". וכבר ביאר הרב בעבר שאין זה ענין גיאוגרפי בלבד, שיוכלו לבוא אליו מכל צד; אלא שהיה אברהם יכול להכניס אליו כל מיני בני אדם. בוא כמו שאתה. ואברהם אבינו היה יכול לקחת כל אחד ואחד ולגדלו עמו. זהו אדם גדול, וזה היה אברהם אבינו כאן. הוא שב אל נעריו לא כאברהם שזה עתה עשה את העבודה העצומה של העקידה ונבדל מהם, אלא כאברהם שעדיין יכול להתחבר אליהם ולהשפיע עליהם.

והעיר הרב שיש דעות שונות כיצד צריך רבי לנהוג עם תלמידיו. מה עושה אותו קרוב ללבם? האם צריך הוא להוריד עצמו אל מדרגת תלמידיו? ואמר הרב שאין דעתו כן. הרבי צריך להישאר למעלה; אבל לא יביט על תלמידיו מלמעלה, אלא יבין אותם וידבר אליהם במקום שבו הם עומדים.

ואילו לא היה אברהם אבינו יורד מן הגובה ההוא, לא היה יכול לדבר אל נעריו במקום שבו הם עומדים. מדרגה עצומה היתה העקידה, ואף על פי כן יכול היה אברהם אבינו לשוב. וזהו פתחי אהלו הפתוחים לארבע רוחות, וזהו אהרן הכהן: לאחר שקיבל את המצוה הגדולה והנפלאה של המנורה, לא שינה את עצמו, אלא המשיך בעבודתו שעבד עד עתה.

הערת עריכה

הדברים נערכו מתוך זכרון השומע ונכתבו בעריכה ספרותית, ואינם העתקה מילולית של הדברים כפי שנאמרו. מראי המקומות שבסוגריים נוספו בעת העריכה.